

Zakon za varstvo otrok sprejet v kongresu.

IZ DELAVSKEGA SVETA. Bolgari v ofenzivi na Grškem.

Nadaljne žrtve vročine v Chicagi.

PONAREJEVALCI DENARJA PRILJUTI. — MESTNI URADNIKI MORILCI. — MELONE GNILJEJO NA POSTAJAH. — BORBA Z BIKOM. — DVANAJSTLETNI MORILEC. — SAPETA TOVARNA VELED VROČINE. — NEWYORKŠKE SOLE NE BODO ODPRTE ZARADI PARALIZE. — UČENJAK, ŽRTVO SVOJEGA POKLICA. — BOJ Z MEDVEDOM. — UMORI, SAMOMORI IN NESREČE. — VISOKA STAROST ZA MATER DESETIH OTROK.

Srečkanje za smrt.

Chicago, Ill., 21. avg. — Včeraj je zopet pritiskala vročina kakor pred nekaj tedni. Toploter je kazal 91 gradov. Ljudje so drli v jezero, da se ohladijo in pri tem je utonilo devet oseb, štiri so pa umrle vsled solčarice.

Chicago, Ill., 21. avg. — Morse Davis, lastnik nekega rudnika, je prišel 10. avgusta s svojo ženo v Chicagi in se nastanil v hotelu Congress. Drugi dan je umrl vsled zastrupljenja in zdaj je izpovedala njegova žena, da sta oba srečkala za smrt. Rudnik ni več dajal dobička in denarja ni bilo, da bi se oba preživela. Davis je našel dva kozarca vode in v enega je vrzel strup. Kozarec je nato zmešal in pila sta oba, kajti eden izmed njiju je moral umreti. In on je izpil strup. Loterija smrti!

Nome, Alasaka. — Šest članov Vihjalmurjevih Stefanssonovih ekspedicije se je vrnilo s skupno Alasko iz severnega ledenega polja, ki pripovedujejo, da je Stefansson odkril nov svet na severju, ki bo poznan pod imenom Nava Greenlandja.

Wilkins je izjavil, da se je hotel Stefansson že lanskó spomlad vrniti na novo odkrito zemljo, da bi nadaljeval z odkritji.

Chickasha, Okla., 20. avgusta. — Melone, ki so vredne tisoče dolarjev gnijejo na železniških postajah, ker ni železniških voz, da bi jih naložili vanje. V mestih plahujejo melone po 25 do 30c komad, tukaj pa gnijejo.

Tako izgleda kapitalistično gospodarstvo v pravi luči. In večina kmetov in delavcev je še zaljubljena v tako gospodarstvo.

Indianapolis, Ind., 20. avg. — V hiši šte. 2221 na West York st. je policija odkrila majhno kladivo za kokiši in drugo perutnino. Aretirali so Charles Pihlerja, njegovo ženo in dva boarčarja.

Policija meni, da je odkrila mitertir, zakaj so kokiši brez sledi izginele v Haugvillu.

New York, 20. avgusta. — Zvezni detektivi so v hiši v Grant Cityju na Staten Islandu odkrili pravo jamo za ponarejanje srebrnih certifikatov. Hiša je bila opremljena z najmodernejšimi pripravi za ponarejanje denarja, ki so stale najmanj \$2.000. Spraviti so mislili za en milijon dolarjev bankovcev v promet in potem uničiti vse priprave za ponarejanje denarja.

Aretirali so osem oseb.

Wichita, Kans., 20. avgusta. — 56letni samski farmar William Bond v Andalju, je hotel vstaviti mlin na sapo, ko se je bližal vihar. Splezal je na mlin, da vrže kolo iz ječice, pa ga je kolo sunilo, da je padel tako nesrečno, da je obležal mrtve na licu mesta.

Chicago, Ill., 20. avgusta. — Če bi gazolinu je padla za en cent. Standard Oil Company of Indiana izjavlja, da je cena za gazolin znižala v desetih državah.

Grand Junction, Colo., 20. avg. — J. B. Trumbo, konstantar, je hotel nepokorni priči izročiti sodniško pozivnico, pri tem je padel bestideset čevljev globoko, si zlomil nogi in dobil še nožne poškodbe.

“Prepozno za arbitražo!” pravi Wilson železniškim družbam. — Iz bojišča rudarjev v Minn. — Slovenke in Hrvatice so pregnale oborožene klateže iz hiš rudarjev v Cuyuni. — Zmaga premogarjev v okolici Pittsburgha. — Razredna justica v pravi luči. — Štrajk minzarjev v Chicagi.

Wilson vstaja pri svoji zahtevi za osemurni delavnik. Washington, 21. avg. — Predsednik Wilson noče odnehati od svoje zahteve, da železniške družbe pripoznajo osemurni delavnik železničarjem na podlagi načrta, katerega je predložil obema strankama in katerega so železničarji ovojili.

To je jasno povedal v telegramu, ki ga je poslal včeraj predsedniku “National Association of Manufacturers”, Georgeu Popeju, kateri ga je brzojavno vprašal, kaj da vse priporoča razsodišče. Wilson je odgovoril, da za razsodišče (arbitražo) je že prepozno in da železniške družbe morajo dovoliti osemurni delavnik, ki je videti neizogiben v vsem ekonomskem gibanju. Dalje pravi Wilson v tem telegramu, da se mora takoj kreirati komisija, ki bo določila vse tiste točke v tem slučaju, katere spadajo v razsodišče. Železniški magnati so zdaj prepričani, da jih hoče Wilson prisiliti v kapitulacijo z namenom, da odvrne štrajk. Branijo se na vse kriplje, toda vsekakor se bodo podali. Zdaj je odvisno le od železniških družb, da ugodijo zahtevi Wilsona, ali pa pustijo, da železničarji proglašajo stavko.

Kapitalistične laži. Duluth, Minn., 20. avgusta. — Tukajšnje kapitalistično časopisje je prineslo vest, da sta dva štrajkarja in seveda tudi člana I. W. W. hotela vpleniti dve ženski in otroka: Mrs. Lucy Clark in Mrs. Edward Eno, žena nekega deputija.

Da je stvar bolj verjetno izgledala so listi prinesli imena dveh a-retiranih napadalecev J. Burotiča in A. Ventiča. Posneje poizvedbe v Chisholmu so dognale, da imata sicer unike listke, pa stavkoka-zita.

Ce je stvar taka, potem nista stavkarja. Namen takih pravljic je očeviden. Kapitalistično časopisje hoče dokazati, da štrajkarji niso nič boljši kot najeti kompanijski klateži in druga enaka sodra, izmed katere kompanije rekrutirajo svoje privatne stražarje.

Na Cuyuni delo počiva. Crosby, Minn., 20. avgusta. Na Cuyuni renču delo počiva in rudarji so dokazali, da nočejo biti več ponižni hlapeci jeklarskega trasta. Kljub temu da zapirajo voditelje stavke in armada deputije ugrožajo delavce, se ne dela v niti enem rudniku.

Oblasti so že nastopile nepostavno pot in zbirajo armado klatežev kot na Mesaba renču.

Do prvega spopada je prišlo, ko so napadli neko slovensko hrvatsko naselbino. Klatežem ni bilo dosti, da so jih nekaj aretirali, ampak so hoteli pretepeti še štrajkarje.

Slovenske in hrvatske žene, videč, kaj namerava sodra storiti z njihovimi možmi, so prihitile svojim možem na pomoč. Žene so jim pobrale krepelce in jih spodile iz hiš. Ko so bili prepričani, da jih nobena slovenska ali hrvatska žena ne more več prijeti za njih dolga ušesa, so odprli ogenj na štrajkarje. Sreča je bila, da so znali ravnotako meriti kot osel igrati na citre, in kroglice so delale le luknje v zraku in niso zadele nikogar.

Delo v rudnikih v Iron-tonu, Crosbyju in Woodrowu počiva.

Johna Pericha, ki je bil poslan iz Mesaba renča, da organizira Slovence in Hrvatice, so aretirali. Poleg so aretirali še štiri štraj-

karje in vse odgnali v Brainward, kjer so jih postavili pod \$600 poročta, ne da bi proti njim dvignili obtožnice.

Trustovi se silno motijo, če bodo s takim ravnanjem ugnali štrajkarje. Če enega odvedejo v ječo, jih sto drugih stopi na njegovo mesto.

Velika zmaga rudarjev. Pittsburgh, Pa., 20. avgusta. — Po večtedenskem agitatoričnem delu v dolenji dolini Alleghenya so organizirani rudarji napravili pogodbo z naslednjimi kompanijami: Ford Collieries Company v Curtisvillu, Pa.; Bessemer Coal and Coke Company v Russell-tonu, Pa.; Allegheny Coal Company v Harwicku, Pa.; Valley Camp Co. v Valley Campu, Pa. in Superior Coal Company v Russell-tonu, Pa.

V smislu nove splošne pogodbe se mezda poviša sledeče:

Kurjačem od 25 na 33c. na uro; rudarjem s pikom od 49 na 56c pri toni; delavcem, ki se vrste v glavni hodnikih (entrah), od 41 c. na 53 centov pri jardu; streljačem od \$2.80 na \$3.00 na dan; vodjem sesalk od 25 na 35 centov na uro; navadnim delavcem od \$2.75 na \$2.80 na dan; izstrelačem (dumperjem) od \$2.18 — \$2.35 na \$2.42 na dan. Ta plača velja za osemurno delo.

Pristojbina za varnostne svetilke je znižana od 5 na 4c na dan. Kompanije morajo pobirati prispevke za unijo.

Rudarji izvolijo sami zaupnika pri tehtnici.

Kompanije morajo vrniti rudarjem \$14.000, ki so jih vplačali kot denarno globo.

Priznava je tudi odškodnina za mrtvo delo.

Le ljudje, ki zapirajo svoja ušesa vsaki pametni besedi in so slepi za vse, kar se godi krog njih trdi-jo, da delavska organizacija nič ne pomaga delavcem.

Sodnik proglašaja agitacijo za štrajk za anarhijo.

Pittsburgh, Pa., 20. avgusta. — Razredno justico v ameriški republiki nam je pokazala stavka pri Westinghouse Electric Co. in v drugih tovarnah ob reki. Komaj se je razpršil dim pri masakru, ki so ga vprizorili kompanijski Apa-ri in divjaki in pri katerem so bili masakrirani trije štrajkarji, je razredna justica stegnila svojo roko, da udari tiste, ki so bili svetovaleci delavcev v stavki.

Deputiji s praznimi pozivnicami, na katere je bilo le treba zapisi-ti ime osebe, katero so hoteli iz-ročiti krempljem napredne justice, so se razpršili po štrajkovnem okraju, da polove nedolžne žrtve. Beriči so iskali žrtve kot ob času strahovlade v Benetkah, ko so vla-šili nedolžne ljudi pred inkvizit-torski tribunal, ki so bili že obso-jeni, ko je bilo izdano povelje, da se jih aretirajo.

Še preden je minil teden, so i-meli že petdeset štrajkarjev v je-či, ne da bi jim dali prvo zasliš-bno. Sedemnajst jih je bilo obto-ženih, da so umorili svoje lastne štrajkajoče tovariše, dasiravno je bila dokazana stvar, da so jih vbi-li trustovski klateži.

(Dolje na 2. strani, 5. kolona)

VREME.

Chicago: Deloma oblačno in manj vroče v ponedeljek; ponoči dež. V torek hladno.

Illinois: Deloma oblačno z dežjem in hladno v torek.

Temperatura v Chicagi zadnjih 24 ur: Najvišja 91, najnižja 80.

Pariz, 21. avgusta. — Bolgari so prideli s ofenzivo proti savezniški armadi na Grškem in so osvojili dve grški utrdbi, Lise in Staroista. Zapadno od Struma so bili ustavljeni in južno od Bitolje se vrli vroča bitka med Bolgari in Srbi.

Berlin, 21. avg. — Bolgari z Nemci vred so okupirali Bikhisto pri jezera Presba in Banico ob arbei meji. Prekorčili so reko Nestos.

London, 21. avgusta. — Dve lahki angleški križarki, Nottingham in Falmouth, sta bili torpedirani na Severnem morju v soboto. Večina mornarjev se je rešila. V boju je bila potopljena ena nemška submarina.

Petrograd, 21. avg. — Rusi so prodrli tri milje daleč od Stokhol-du v Volhiniji.

Berlin, 21. avgusta. — Nemške čete so okupirale pogorje Krote v Karpatih in odbile ruske protina-pade na magurskih višinah. Na pogorju Čorna Hora se vrli ljuta bitka.

London, 21. avgusta. — Francozi so včeraj vneli utrjeno lastno bazo Guillemonta in odstavili vse posadke pred Verdunom.

Berlin, 21. avgusta. — Francozi so prodrli v Fleury pri Verdun-u.

Rim, 21. avgusta. — Vsa Alba-nija je v plamenu upora in ustalke čete napadajo avstrijske garnizi-je, ki niso dovolj močne. Pololaj je napet tudi v Orngori.

OUT

Splošni pregled.

Zavezniki so zopet na konju, to-da ne povsod. Francozi in Angle-ži beležijo nove uspehe svojega “velikega pehanja” med rekama Anero in Sommo in Rusi, ki noče-jo nikakor odnehati s svojimi of-enzivami, so udarili na novi fron-ti severno od Kovela in predrli nemško fronto osvoječ dva me-sta.

Angleži in Francozi so napadli v soboto in boj se je vršil ves dan in vse naslednje noč. Ena tretji-na milje nemških zakopov med gozdom Foreaux in Guillemontom, severno od Somme, je padla v ro-ke Angležev; dalje so okupirali Angleži nemško črto med Thiep-valom in Ovillersom ter severno od omenjenega gozda do bapaum-ske ceste so vzeli 300 jardov o-zemlja. Obenem so Francozi vzdr-nom in istrkali Nemeem zadnjo žali svojo ofenzivo pred Verdu-zaslombo v Fleury, ki je zdaj po-polnoma v francoskih rokah. — Francozi so vzeli tudi nekaj utrje-nih pozicij v okolici Vauxa. Ber-lin priznava, da je sovražnik pro-dri v nemške črte severno od Som-me, toda boj za posest tistih pozic-ij se še nadaljuje, kjer niso bili zavezniški odbiti.

Rusi so obnovili ofenzivo pred Kovelom, toda na novi fronti se-vernoiztočno od tega važnega me-sta in Petrograd poročajo, da so vdrli čez prvo nemško obrambno črto in okupirali Tobole in Čorše na tri milje široki fronti. Berlin označuje to novo rusko ofenzivo z “naraščajočim topniškim og-njem sovražnika na več krajih ob reki Stokhod in z lokalnimi boji, ki se še nadaljujejo.” Boji v Gali-ciji se zdaj osredotočujejo na Kar-pate, kjer se vrše vroče bitke za posest prelazov na Ogrsko. Iz po-ročil iz Dunaja in Petrograda je razvidno, da so se Avstrijci umak-nili od Zabije do pogorja Čorna Hora šest milj proti zapadu. Na o-beh koncih tega pogorja se dvi-gata dva visoka vrha, Koverija

in Pop Ivan, na katerima so že av-strijski topovi. Obenem so se u-maknili Rusi “nekoliko nazaj” pri prelazu Kirlibaba in izgubili so tudi hrib Taguro severno od gore Kapul.

Italijani nadaljujejo krvave boje na kraki planjavi in istočno od Gorice. Rim se enkrat po dol-gem času ne more pohvaliti z no-benim vaspem, pač pa da so le odbili avstrijske napade. Dunaj pravi, da so Italijani vršeni na le-vi breg Soče severozapadno od Plave. Zelo aktivni pa so avstrij-tiki na obeh straneh. Na Benetke in Trst padajo bombe vsak dan in o-be strani razglata, da je škoda le na drugi strani.

Iz Balkana poročajo zavezni-ki o neprestanih vaspelih, a Bolgari na drugi strani minimizirajo te vspehe. Carigrad naznanja, da se Rusi umikajo v Armeniji in Lon-don pravi da se bliža konec bri-tiško-belgijske kampanje v nemá-koiztočni Afriki, ki je zadnja nemška kolonija, katere še ni po-polnoma v zavezniških rokah.

Uradna poročila slede:

Angleško poročilo.

London, 20. avg. — Naše več-rajšnje operacije na enajst milj dolgi fronti med Thiepvalom in o-kočje Guillemonta so nam prin-ele velik uspeh. Okupirali smo hri-bovje južnoiztočno od Thiepvala in severno izstirno hriba nad Po-zieresom, iz katere je lep razgled proti severu in istoku. Dalje je v naših rokah zapadni rob gozda Fo-reaux in črta zakopov, ki se vleče kakor pol milje zapadno od gozda. V okolici Guillemonta smo podal-jšali našo črto za polovico dalje do Ginehy. Naša fronta je zdaj tik Guillemonta, kjer smo okupirali postajo in kamnelomnico. V teh operacijah smo do 4. ure popoldne vjeli 780 Nemecev, vstevili 16 čast-nikov. Severnoiztočno od Poziera-sa smo napredovali na obeh stran-eh bapaumske ceste kakih tristo jardo.

Francoško poročilo.

Pariz, 20. avg. — Severno od Somme ni bilo drugih bojev na na-ši fronti, kakor da smo pregnali sovražni oddelek, ki je skušal do-seči del zakopa, katerega so izgu-bili Nemci prejšnj dan. Vse osvo-jene pozicije naokrog Maurepasa smo utrdili. V Argoni smo eksplo-dirali mino, ki je razdajala sovra-žni utrdbo v Vauquoisu. Na des-nem bregu Mase (Verdun) se na-daljuje artilerijsko bojevanje, ki je najhujše v okolici Vauxa. Fle-urya in Chaptre. Infanterijskih bojev danes ni bilo. Fleury je zdaj popolnoma v naših rokah.

(Iz sobotnega poročila). — Pa-riz, 19. avg. — Na desnem bregu Mase pred Verdunom nadalju-jemo z ofenzivo in danes smo pre-gnali sovražnika iz dveh zemelj-skih utrdb severozapadno od Thiaumonta, kjer smo vjeli sto neranjenih Nemecev, in vas Fleu-ry je bila do zadnje hiše iztrgana iz rok Nemecev. V okolici Vauxa smo tudi napredovali.

Nemško poročilo.

Berlin, 20. avg. — (Zapadno bojišče). — Naše junska četa so večerj zmagovito odbijale z veli-ko pokrivalnostjo veliko moč združenega sovražnika. Po silni artilerijski preparaciji so Angle-ži in Francozi napadli v gostih masah naše pozicije severno od Somme na dvanaest milj široki fronti; obenem so Francozi napa-dili z veliko silo v okolici Thiau- (Nadaljevanje na 3. strani, 1. stolpec.)

PROSVETA
GLASILO SLOVENSKE NARODNE
PODPORNE JEDNOTE

Izšla dnevno razen nedelj in praznikov.

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE
PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne
vratajo.

Narodna: Zvezna država (sloven. Či-
tago) in Kanada \$5 na leto, \$1.50 na pol leta
in \$0.75 na tri mesece; Črna in bela
\$4.50 na leto, \$2.25 na pol leta, \$1.12 na tri
mesece.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:
"PROSVETA"

3019 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.

"THE ENLIGHTENMENT"
Organ of the Slovenic National
Benefit Society

Issued daily except Sundays and Holidays
OWNED BY SLOVENIC NATIONAL
BENEFIT SOCIETY

Advertising rates on agreement

Subscription: United States (except Chi-
cago) and Canada \$5 per year; Chicago and
foreign countries, \$4.50 per year.

Address:
"PROSVETA"

3019 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.

Ohranitev življenja.

Ne enkrat, marveč stokrat se je že dokazalo, da je umrljivost med delavci velika, kjer so dolge delovne ure in nizke plače. Dolgo trajno dolgo oslabi človeško telo, ure za počitek so kratke, slabe, slabe plače pa ne dovolijo delavcu, da bi si kupil tečno hrano in prebival v zračnem stanovanju.

To resnično zdaj zopet slišimo od organiziranih črkostavev, ki obdržavajo svojo konvencijo v Baltimoru. Poročilo navaja, da so v začetku tega stoletja dosegli člani črkostavke organizacije povprečno starost 42.50 let, medtem ko se je v letu 1916 povprečna starost dvignila na 51.73 let. V kratki dobi 16. let se je umrljivost med črkostavev očitno znižala.

Življenje črkostavev je povprečno podaljšano za 10 let. Črkostavska unija šteje 60,000 članov, to pomeni 600,000 let več življenja, 600,000 let več dela za človeško družbo. To ogromno ohranitev človeškega življenja ni izvršila kakšna človekoljubna družba ali zdravstveni urad, marveč ga je dosegla delavska organizacija.

600,000 let ohranjenega človeškega življenja je nekaj, kar zasluži priznanje. In vendar ni slavo-spevov v kapitalističnih listih, celo pohvalne besede iščemo za-astonj. To bi se kadilo s kadilom in pele himne, če bi kaj takega dosegel kakšen buržoazni reformator ali kakšna buržoazna filantropična organizacija. Tako je pa vse tiho, ker je delavska organizacija ohranila 600,000 let človeškega življenja.

Zdravstvene razmere v črkostavski obrti niso idealne. Črkostavev so podvrženi jetiki in zastrupljeni s svincom. Bolezni sta obrtni, to se pravi da so črkostavev delali v nezdruženih razmerah, v delavnicah, ki so bile valjaste za jetiko in zastrupljeni s svincom. Njih delavni čas je bil dolg, delo tako, da so le malo gibali, in kdor ni bil izredno trdnega zdravlja, je podlegel jetiki ali pa zastrupljenju s svincom.

Črkostavska organizacija se je bojevala proti tem razmeram z vsemi danimi sredstvi. Ustanovila je bolnice ali zdravilišče za jetične v Colorado Springsu, kamor pošilja svoje člane, ki jih je napadla jetika, ali so se pa prikazali prvi znaki zastrupljenja s svincom. V svezem in čistem zraku žive bolni člani v zdravilišču, dokler se jim ne vrne zdravje. Na razpolago so jim vse udobnosti in velika čitalnica skrbi za izobrazbo njih duha.

Organizacija se je bojevala, da so delavnice dobro prezračene in uvedene varnostne naprave za ohranitev zdravlja. Največ je pa pripomogla organizacija, da se je znižala umrljivost med člani in da se je podaljšalo njih življenje, z izboljšanjem krajšega delavnika in zboljšanje mezd. Vse te pridobitve in naprave so učinkovale, da se je podaljšala življenska doba črkostavev.

V teku zadnjih let se ni podaljšalo le življenje črkostavev, ampak umrljivost med delavci se je znižala povsod, kjer so delavci dobro organizirani. Organizirani izdelovalci smodk so n. pr. življensko dobo skoraj podvojili v teku 20 let. Organizacija pivovarstvenih delavcev lahko pride na dan z neizpodbitymi dokazi, da je skrajšanje delavnika v zvezi z zvišanjem mezd podaljšala življensko dobo svojih članov.

Dokazi, da naporno delo vbiže človeka, leže na dlani. Dokler je bila uvedena še telesna sužnost, ni pameten sužnoder priganjal svojih sužnjev, da so od dela cepali na tla. Vedel je, če tako ravna z njimi, da jim prikraja življenje, in če suženj umrje, da je zgubil lepo vsoto denarja.

V kapitalistični družbi je drugače. Delavec ni več lastnina gospodarja in gospodarju ni treba zanj odšteti lepo vsoto denarja, da dela zanj. Delavec pride sam in ponudi gospodarju svojo delavnost na prodaj. Zato gospodar ni ne da, če naporno delo spodje zdravi delavcu ali ga celo vbiže. Če delavec zbolí ali smrtno ponesreči, se že drugi delavec ponudi, da zasede mesto zbolelega ali vbitnega delavca. Tako dobiva gospodar vedno sveže in čile delovne moči in se ne briga za zdravje svojih delavcev.

Če hočejo delavci varovati svoje zdravje in zdrave ude, mora jo gospodarje prisiliti, da skrajšajo delovni čas, uvedejo v tovarni higijenične in varnostne naprave. Posamezni delavec ne more prisiliti gospodarja, da bi skrajšal delovni čas, zboljše plače in uvedel higijenične in varnostne naprave. Da se to zgodi se mora jo delavci organizirati strokovno in politično, da s pomočjo organizacije dosežejo, kar je enemu delavcu nemogoče.

"Slovenska narodna podporna jednota" je podporna organizacija, ki podpira svoje člane v bolnišni in svoje člane pa po smrti. Njena naloga je, da poduči člane, katerih je 98-99 odstotkov delavcev, kako si ohranijo svoje zdravje in zdrave ude. Navajati jih mora k strokovni in politični delavski organizaciji, ker je delavska organizacija tista, da prisili podjetnike, da z delavci ravna jo človeško.

To so spredeli tudi delegatje na peti redni konvenciji in sprejeli so znano Melekovo resolucijo, ki je obvezna za urednike pri enotnem listu, kako morajo urejevati list.

"Slovenska narodna podporna jednota" ni šablonska podporna organizacija, da le izplačuje bolniško in posmrtninsko podporo, marveč je tudi organizacija, ki s podukom skrbi, da si njeni člani v dobi najnovejšega kapitalističnega izkoriščanja olajšajo njih usodo in ohranijo njih zdravje.

DOPISI.

Reliance, Wyo.

Iz teh puščav mislim, da se ni še nihče oglašil, zato mora nekdo začeti. Opisati hočem nekoliko tukajšnje razmere.

Rov šte. 1 obratuje vsaki dan, ali delavcem ne svetujemo hoditi sem za delom, ker se ga težko dobi. Zaslužiti se toliko, da se človek pošteno preživi, za ječmenovec pa navadno že malo ostane.

Kakih posebnih zabav si v teh pelinovih puščavah ne moremo privoščiti, pa če bi imeli Roške fellerjeve milijone. Edina naša "zabava" je da se skušamo, kdo bo več dobička napravil kapitalistom.

Slovenec nas tu ni veliko pa še tisti skoro vsi samci, pešarji, ali samokuhci. — Imamo društvo Mars, ki spada k S. N. P. J. pod šte. 177 in ki že dosti dobro napreduje.

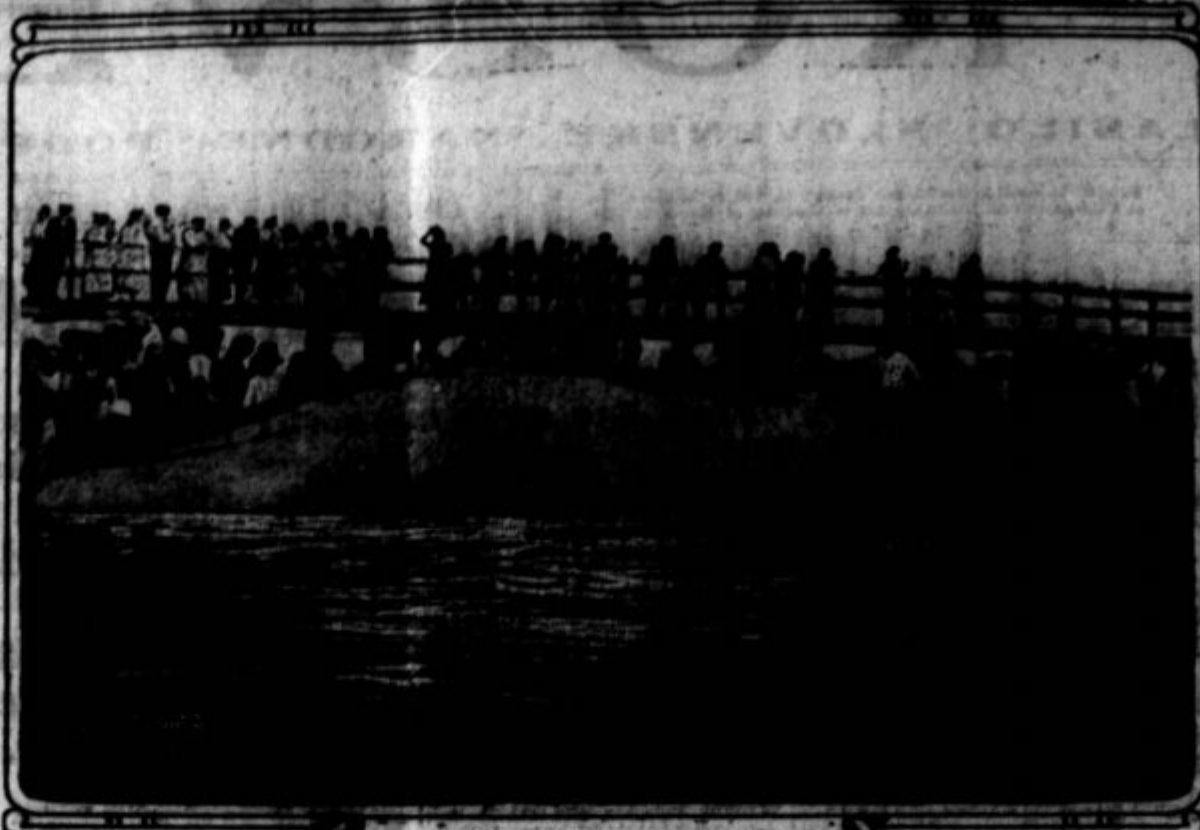
Dalje imamo slov. soc. klub, št. 169, J. S. Z. kateri bi pa lahko bolj napredovali. Mesto, da bi nas bilo vedno več, nas je pa vsak mesec manj. Mnogi se izgovarjajo, češ kaj bom plačeval pri klubu, ker ne dobim nobene podpore, če sem bolan, ne pomislijo pa, da delavci, ako se ne bodo tudi politično organizirali, bodo ostali večni sužnji in če ne dobijo politične moči v svoje roke, ne bodo mogli obdržati niti dosedanjih pridobitev.

Pozdrav vsem članom in članicam S. N. P. J. dnevnika Prosveta pa pot v vsako slovensko hišo! — Ne še kaj oglašim o priliki. Lovrene Poljanšek.

Chicago, Ill.

Sporočati mi je žalostno vest o nenadni smrti mojega moža Rudolfa Skočir. Prijelo in spravilo ga je naglo in nepričakovano. Pogreb se je vršil dne 2. avgusta na narodno češko pokopališče. Tam pobiva med tisoč drugih, v tih gomili, kjer ni skrbi, ne bolesti, ne boja za obstanek. Bodi mu lahka svobodna ameriška zemlja.

Pokojni Rudolf bil je šele 35 let star, član dr. Slavije, šte. 1



Moraki volkovi so prugali kita na obrežje Long Islanda pri New Yorku, kjer so ga potem ribiči usmrtili.

S. N. P. J. in še več drugih organizacij. Zapuščala žalujejo vdovo in hčerko Julijo staro 7 let, pa Annie staro 6 let; dalje tu enega brata, v stari domovini pa 4 brate in eno sestro.

Tem potom se iskreno zahvaljujem Franku Udovih in njegovi soprogi, pa bratu pokojnika Mih. Skočirju, ki so me tolažili v teh težkih dneh in ki so mi pomagali v vseh ozirih! Ti pa dragi, nepozabni mož, spavaj mirno in sladko se odpočij od prestanega truda! Annie Skočir.

Hudson, Wyo.

Upam, da mi odmerite par vrstic prostora v našem priljubljenem listu "Prosveta."

Saj dobrega pač nimam poročati. Slovenec nas je tukaj že precej, ter imamo tudi podporno društvo, Narodni Dom, šte. 183 S. N. P. J., katero je pa pred kratkim časom zgubilo 2 dobra člana iz svoje srede in sicer kar v enem mesecu.

Kot že poročano, je zadela pri kopanju v Port Washakie Hot Springsu srčna kap soproga John P. Korpniča 3. julija in 1. avgusta je zopet preminul v Lander v bolnišnici brat Joe Kuralt, ki je bolehal že dalj časa na jetiki. Rajni Joe je bil doma iz Zabnice pri Skofji Loki, po domače Jernačev.

Društvo mu je priredilo jako lep pogreb, katerega so se vdeležili vsi tukajšnji člani društva, večina članov unije šte. 2630 U. M. W. of A. in precej drugih občinstva. Bil je še neoženjen in zapuščel v stari domovini žalujočo mater, 3 sestre in dva brata ter eno sestro tukaj v Združenih državah.

Prvi je bil star 56 in drugi 28 let, iz tega se lahko razvidi, da človek ne ve ure ne dneva in kako potrebna so podporna društva, prvi v življenju, ko ga tare bolezen in po smrti, ko nekoliko olajša gorje svojim dragim.

Ker je še nekaj rojakov v tej naselbini, da niso pri nobenem podpornem društvu, priporočam jim: dokler ste še zdravi, ne odlašajte ter pristopite pod mogočno okrilje naše slavne Slovenske Narodne Podporne Jednote, katere vam je velika zaščitnica v življenju in vašim dragim po smrti.

Pozdrav vsem članom in članicam S. N. P. J.

Katarina Dolene, tajnica.

Rock Springs, Wyo.

Veselite, ki jo je priredil J. S. Z. klub šte. 136, dne 12. avgusta, 1916 je prav dobro uspela. Kot se čuje od strani uradnikov, je prekosila vse pričakovanje. Udeležba je bila velika. Pozna se, da je ljudstvo tudi bolj delavsko naprednega mišljenja, kot je bilo pred časom. To je tudi prav! Kadar napravimo domačo zabavo, se iste tudi udeležimo; s tem napravimo tudi nekaj denarja, ki nam bo jako prav prišel za agitacijo.

Igra Charlie Chaplin se je prav dobro obnesla; vsi gledalci so se pohvalno izrekli o njej. Jaz pravim le to, da tako zabavne in smešne igre še ni bilo na našem odru, kot je ravno ta. Priznati se mora, da ima slov. klub izvrstne igralne moči! Vsa ve, da uloga Chaplina ni lahka, toda Louis Slammik je fant od stranke, ki razume tako stvar in ima dobre izkušnje na polju dramatike. On in John Rozman sta napravila tak

humor, da sem se kar za trehuh držal. Pa Slayka, (gospa Terezija Jereb) kako je znala koketirati! Bila je kot pravo ameriško dekle. Starega in resnega barona ni marala, tem raje je pa imela šaljevega in živahnega Čalija. Gospa Debelohrdarjeva, (ga. Ivana Subic) je tudi imela fin nastop. Ko je bila sama na odru, je kar naravnost priznala, da se ji baron dopade in da bi ga sebi prej privoščila kot pa Slavki. Baron in oče Debelohrdar sta tudi jako dobro rešila svoje vloge, (Lovrene Demkar in Frank Kalan.) Baron je očetu prisolil krepko zaušnice, ki je bila namenjena Čaliju, pa se je spretno umaknil. Nismo pričakovali, da bo igra res tako igrana kot so nam to potem dokazali naši izvrstni diletantje. Klubu želimo veliko uspeha in napredka; sraven pa težko pričakujem, da bi čim prej zopet nastopili.

Delavce razmere so nekako tako kot že delj časa; nekateri rovi delajo vsak dan, zopet drugi pa le tri dni v tednu. Nekateri delavci dobro zaslužijo, ampak ti so redki. Je vse odvisno od prostora in seveda tudi dela. Najlažje se dobi tako dela, da delaš vsak dan, zaslužiš pa le malo. Kapitalistično izkoriščanje je tudi tukaj razvito prav tako kot drugod! Zato pa skupaj delavci! Volimo za soc. kandidata v mesecu novembru ker le od socialistov zmoremo pričakovati boljše gospodarstvo v deželi kot je sedaj. Naši kandidati bodo gledali vnaposod za delavske interese, kapitalisti pa le za debeluharje kapitaliste. Delavci bi se morali tesneje združiti skupaj, tako delajo tudi kapitalisti. Ni zadosti ako pravijo: Jaz sem dober socialist. Ako si dober socialist moraš to tudi dokazati; pristopiti moraš v stranko in delati z drugimi vred za osvoboditev delavstva izpod kapitalističnega jarma. Da socialistem ni tako strašna sver kot si marsikdo predstavlja, se lahko prepriča vsak. Pregled delovanja kluba in stranke in videl boš, da je tebi delavce to najbližja organizacija kar je političnih na svetu. Čim prej se združimo skupaj vsi, tem prej ustanovimo blagostanje in enakopravnost za svoj delavski razred.

Končno pozdravljam vse člane in članice naše S. N. P. J., tebi "Prosveta" pa želim, da bi dobila vse Slovence za naročnike!

Opazovalec.

Če kapitalisti govorijo.

Kadar kapitalisti govorijo, je vsaka želja ukaz, vsaka beseda izraz čelga naroda, kateri se mora pokoriti ljudska večina, četudi je proti.

"The Nation's Business" mesečnik, ki ga izdaja "Splošna trgovska zbornica" v Washingtonu. D. C., prinaša zemljevid Združenih držav, na katerem prikazuje glasovanje 359 trgovskih organizacij o splošni vojaški dolžnosti, in modruje takole: "Organizacije v šest in dvajsetih državah so soglasno glasovale za; v drugih šestnajstih državah je bila večina; iz petih držav ni poročila; samo v eni državi so glasovali nasproti. Takšen izraz javnega mišljenja je nekaj izrednega za deželo."

S temi besedami boče dokazati glasilo veletrgovarjev, da glasovanje 359 trgovskih organizacij v

Združenih državah predstavlja mnenje ameriškega ljudstva. Trgovske organizacije so govorile in izrekle, kaj hočejo, in ljudstvo ima držati jezik za zobmi.

Glasilo kapitalističnih interesov nekejejo člani delavskih organizacij nič. Do 3,000,000 delavcev je organiziranih strokovno v Združenih državah, ki so ravnotako veliki nasprotniki militarizma, kot so trgovske organizacije nje gove prijateljice. Kar reče tri milijone delavcev ni javno mnenje, to je nič, ampak kar zine 359 trgovskih organizacij, ki imajo povprečno komaj po sto članov, to je nekaj, to je laraz ljudske volje, kateri se ima kloniti vlada.

Glasilo veletrgovskih interesov ne vidi teh organiziranih delavcev, zanj sploh ne obstoje v Združenih državah, zato jih naravnost prezre in dviga na ščit mnenje 359 kramarskih organizacij. Delavski listi bi tudi lahko prezrli izjavo glasila kapitalističnih interesov o javnem mnenju, kakor je ono prezrlo mnenje treh milijonov delavcev.

Ali bi ravnali pametno? Ne!

Delavstvo bi ne izvedelo, kako sodijo kapitalisti o njih mnenju, koliko njih mnenje vpoštevajo, dokler sede zastopniki kapitalističnih interesov v postavočajnih zborih. Važno je za delavce, da vedo, kako sodijo kapitalisti in veletrgovci o njih mnenju, kako daleč njih mnenje vpoštevajo, če gre za dobro in slabo ljudstva.

Kapitalisti in veletrgovci potrebujejo "kanonenfuter", ljudi, ki pojdejo pred žrelo topov in bodo razstavili svoja prsa sovražnim krogljam. To nalogo prepukajo blagohotno delavcem in zato se tudi ne hrizajo, kaj delavci rečejo o njim odkazani nalogi, dokler imajo večino v kongresu, kateri je vsaka njih beseda izraz ljudske volje, vsaka njih želja ji je pa ukaz.

Delavci so seveda sami krivi, da se kapitalisti ne ozirajo na njih mnenje. Izročili so jim politično moč, četudi so strokovno dobro organizirani. Če delavci hočejo, da bo njih mnenje tudi pripoznano, morajo izdelati politično organizacijo ravnotako močno, kot je strokovna. Z dobro politično organizacijo povečajo svojo politično moč, lahko pošljejo v kongres do štirideset ali še več zastopnikov svojih interesov, ki se ne bodo tam ozirali; kaj poroče 359 trgovskih organizacij, marveč bodo izvršili, kar bodo rekli delavci.

Res je smešno, če se ne vpoštevajo mnenja treh milijonov delavcev, ravnotako je pa pribita resnica, da je le od delavcev odvisno, da se vpoštevajo njih mnenje in ne velja le beseda kapitalistov.

Iz delavskega sveta.

(Nadaljevanje iz prejšnjega)

Državni pravdnik je odkril svoje dobro srce, da se je lahko zahvalo dvakrat višje poročstvo, kot ga je treba položiti ponavadi. Nekaterim, ki so bili obtoženi umora (†), so pa sploh odkrili poročstvo, dasi jim ustava daje pravico do poročstva. Velika porota je dobila posebna navodila. Sodisce je prigovarjalo veliki poroti, naj reši okraj Allegheny sramotne pege — "anarhije". Velika porota se je odzvala prigovarjanju s petdesetimi obtožbami.

Mrliskogledniška preiskava bila farsa. Obdržali so jih sedemnajst v ječi in obtožili umora, da bi za obtožnico imeli najmanjši dokaz.

Sledila je obravnava in kar je bilo pričakovati, tudi obsodba. Nekateri so bili parolirani, ker sodisce ni moglo odkriti, ker so tatorji za zboljšanje delavskih razmer. Osem jih je pa bilo obsojenih od šestih mesecev do tri leta in pol ječe. Obsodba se je razvila bolj potem, koliko so bile žrtve delovne za zboljšanje delavskih razmer. Nadaljne obravnave sledijo v septembru.

Za obsojene žrtve je vložen živ na najvišje sodisce, ki je dovolilo, da se jih izpusti iz ječe poročstvom, dokler se ne razloži njih priziva.

Kako bo stvar končana, je odvisno od ameriških delavcev. Imajo zagovornikov jamcijo, da se je služijo vseh postavnih sredstev, da otmu žrtve kapitalistične nečestitljivosti, če bo le potegnili drobci na razpolago.

Vai prostovoljni prispevki rešitev teh žrtve naj se pošljejo Socialist Party Defense Committee for Westinghouse Striker, 295 Leceum Bldg., Pittsburgh, Pa.

Stavka mizarjev.

Chicago, Ill., 20. avgusta. — Tvrdisi A. H. Andrews Co. na ulici so zastavkali mizarji in strni delavci, da tvrdisi prisilijo na znati pogodbo z unijo. V stavki je bila tvrdisi izgubljena unijo in obratovala je svoje podjetje kot odprto delavnico. Druha ima zdaj večja naročila in organizacija je spoznala, da je mizar čas ugoden, da se organizirane delavstvu neprijazno tvrdisi opovi na kolena.

Odkodnina predloga proti nam dam sprejeta v senatu.

Washington, 20. avgusta. — Nat je sprejel odkodninsko predlogo proti nezdgodam v isti formi kot je bila sprejeta v kongresu zbornici.

Zakon določa enako podporo vse zvezne uslužbenice in delavce ponesrečijo. V slučaju nevaljed nezdgode dobe podpore na svoji.

Delavke se drže hrabo.

Detroit, Mich., 20. avgusta. Stavka izdelovalcev smodk trše vedno kljub sodnijskim preveidim in policijskim šikanam. Čino v stavki imajo delavke, ki javljajo, da se pod starimi pogne vrnejo na delo. Delodajalci očajno branijo pogajati se z delavci, ker pogajanje je enako znanju unije. Gospodje bodo kmalu pričeli piskati na drugo pislo, ko se zavedo, da ni profita.

Aurora, Minn. Znaná delavka agitatorica, Elizabeth Flynn, govorila je v to sode. rani, dne 16. t. m. zvečer. Poročalec je bilo nad 250. Odkodnina je bila nad 250. Odkodnina je bila nad 250. Odkodnina je bila nad 250.

Virginia, Minn. Poroča se, da je še ena ženska agitatorica, družila govornici E. G. Flynn I. W. W.

Poročilo državnih delavskih komisarjev, ki so preiskovali stavkovne razmere v železnem krogu in ki je bilo priobčeno, da je baje zadovoljilo stranko, če delavce. Ko so vprašali M. Godfreyja, superintendenta od liver Iron Mining Co., kako on do o tem poročilu je izjavil, da ni pazno prečital in ne mara nič.

Pred poroto so bili stavljeni sledeči stavarji: Steve Smith, George Bukvich, John Lind, P. Jakovich, Edward Hamilton, P. Maratic, Martin Maidich, S. Baich, John Petich, Blaz Dvor Dan Knezevich, Stan. Smith, Mike Pavich, Milo Julich in ke Trateovich. Obdolženi so nepostavnega "zbiranja". Poročilo okrajni pravdnik Funk predlagal, da se obtožnica prenavedenim umakne in se jih prosti. Izjavil je, da je govorniki državnimi pričmi, pa "dokazi" teh prič ne zadostujejo za obtožbo gori umorjen. Sodisce je nato vse obtožbe prostilo.

Izkušnja.

Gospodinja: Včerajšnje poročilo ko si gotovo dela svojemu kn, to dobro znam! Služkinja: Milostljiva, ali tudi vi imeli nekoč vojaka na gega?

Evropska vojna, mehiške in inozemske vesti.

(Nadaljevanje iz prve strani)

Monta in Fleury pred Verdunom. Severno od Somme se nadaljuje bitka. Na nekaterih krajih je sovražnik predel naše črte, toda porazni smo ga nazaj. Zakopane položaj na obeh straneh Guillemontu so še v naših rokah. Med Guillemontom in Maurepasom smo pa skrili našo črto kakor se je glasilo na našem bregu Mase so se razbili ob našem topniškem ognju in v vasi Fleury se nadaljuje bitka.

(Iz sobotnega poročila). — Severno od Somme nadaljuje sovražnik z ofenzivo brez ozira na človeške žrtve. Angleži so privredili na bojišče več novih divizij. Na desnem bregu Mase (Verdun) napadajo Francozi med Thiaumontom in Chapire. V Fleury divja krvava boj.

(Istočno bojišče). Fronta marala Hindenburga: Bitka zapadno od jezera Nobel se nadaljuje. Rusi so potisnjeni nazaj in mi smo jih 320 mož in vplnili štiri strojne puške.

Fronta nadvojvode Frane Karla: Položaj severno od Karpotov je neizpremenjen. Naše čete so oboje hrib Tagura v Karpatih in jele 600 Rusov. Sovražni artilerijski ogenj je narasel na več krajih istočno od reke Stokhod in reke so lokalni boji. Drugod so bili odbiti vsi protinapadi.

Avstrijsko poročilo.

Dunaj, 20. avgusta. — (Rusko bojišče). Zapadno od Zabije, 35 milj južnozapadno od Kolomeje, smo se po vročem boju umaknili proti pogorju Čorna Hora. Severozapadno od Stanislava smo odbili Ruse, ki so prodirali proti Haliču.

(Italijansko bojišče). — Med Plavo in Ipavo je sovražnik napadel četkrat v gostih trumah. Samo enkrat smo izvršili protinapad, drugače so se vsi sovražni napadi razbili pred zastorjem našega topniškega ognja. Severozapadno od Plave smo vrgli Italijane na levi breg Soče. Nekaj sovražnih oddelkov se je zakopalo v jarke blizu Dobne. V Britofu smo vjeli 50 Italijanov. Odbili smo tudi sovražni napad v ipavski dolini blizu gole Sebio. Na tirolski fronti je bilo nekaj manjših napadov, katere smo odbili.

Rusko poročilo.

Petrograd, 20. avgusta. — Zbog noč so Nemci napadli blizu Vinicije, toda naše čete so odbile napad. Zapadno od jezera Nobel, 10 milj severnoistočno od Kovela, so naše čete osvojile del sovražnih pozicij. V okoliščini Červišev ob Stokhod smo prodrli v sovražne črte in okupirali Tobol in Čelise. Naš napredek je bil velik. Jeli smo okrog 220 Nemcev. V okoliščini Sokula je nemški letalec metel 70 bomb na eno samo našo pozicijo. V smeri proti prelazu Grilaba na transilvanški meji, so se umaknile nekoliko nazaj naše prednje straže.

(Iz sobotnega poročila). — Petrograd, 19. avg. — Sovražna ofenziva ob Zloti Lipi, zapadno od Ohajeva, je ustavljena.

Italijansko poročilo.

Rim, 20. avg. — Na vsi fronti vrši vroče artilerijsko bojevanje. Naši topovi so bili zelo aktivni v gornji Feli pri ustju doline Soch. Sovražne baterije so bombardele Gorico in mostove na njej. Zadnja noč je sovražnik po topniški pripravi napadel naše pozicije na levem krilu kraške banjave. Ogenj naših baterij je bil razbil napad.

Tursko poročilo.

Carigrad, 20. avg. — Fronta I-ank: Angleška infanterija je potisnula napasti našo divizijo blizu Kasrijeha na južnem Eufratu. Po artilerijski bitki se je sovražnik umaknil. Kavkaška fronta: Naše čete so potisnile 40 kilometrov v smeri proti severu v neustanovljenem boju z ruskimi zadnjimi strazami.

Petrograd, 19. avg. — Položaj v Kavkazu je neizpremenjen.

Balkansko bojišče.

Sofia, 20. avg. — Včeraj ob zori so Bulgari napadli naše pozicije v okoliščini Melenice, severno od Kupine in Pojara. Bili so odbiti v naših protinapadih, ki so jim povzročili težke izgube. Okupirali so mestec Florina z železniško postajo.

Berlin, 20. avg. — Brezuspешni napadom zaveznikov so več-

raj sledili naši protinapadi. Bulgari so okupirali Florino po hudem boju z donavsko divizijo ruske armade. Nemški aeroplani in submarinke so uspešno napadle ruske razruševalce na Črnem morju severnoistočno od Karaburna.

Boji v Afriki se bližajo h koncu.
Pretoria, južna Afrika, 19. avgusta. — General Botha, ki se je vdeležil bojne kampanje proti Nemcem v istočni Afriki, se je povrnul domov in naznanja, da bo boj kmalu konec. Angleži in Belgiji so vzeli vse važnejše postojanke in zdaj se operirajo okrog centralne železnice, kjer se nahajajo zadnje nemške pozicije.

Socialisti v Berlinu aretirani.
London, 20. avg. — "Exchange Telegraph" ima poročilo iz Geneve, Švice, ki se glasi, da je policija v Berlinu vlomila v prostore vseh socialističnih organizacij in zaplenila manifeste in oklee o mirovni kampanji. Več socialistov je bilo aretiranih.

Alica Masaryk na prostem.
New York, 20. avg. — Alexander von Nuber, generalni avstrijski konzul, je izjavil, da je bila Alica Masaryk, hči znanega profesorja Masaryka iz Prage, izpuščena iz ječe na Dunaju 3. julija in zdaj se nahaja na Angleškem. Masarykova je bila obdolžena veleizdajstva in enkrat so poročali, da je bila obsojena na smrt.

Kitajska protestira proti Japoncem.

Washington, 20. avg. — Kitajska vlada je poslala protest proti Japonski zaradi dohajanja japonskih čet v Čengcijatung, Mandžurija. Pred kratkim je bil tam spopad med kitajskimi in japonskimi vojskami in vsled tega je japonska vlada odredila posebno vojaško ekspedicijo za dotični kraj.

Živila se dražijo v Angliji.

London, 20. avg. — Draginja živil je silno narasla v Angliji. Vanka hrana, ki je količinski vredna, je zdaj 60 odstotkov dražja, kakor je bila pred vojno. Meso je postaja redkost in ljudstvo živi samo še črn kruh, a še tega v manjši meri. V vseh večjih mestih se vrše danes shodi, ki imajo namen zahtevati od vlade, da mora nekaj ukreniti za znižanje cen živilom. Angleži dolže ameriški mesni trust, da je zakrivil draginjo, ker zadržuje večjo zalogo mesa čakajoče na višje cene. Razentnega dolže trgovci v drugih neutralnih državah, da špekulirajo s cenami.

Portugalska ponuja svojo armado.

Lisabona, 20. avg. — Major Norton Mattos, portugalski vojni minister, je izjavil, da je portugalska armada popolnoma mobilizirana in zdaj na razpolago zaveznikom. Obenem je rekel, da upa, da bodo portugalske čete kmalu pomagale zaveznikom na Francoskem.

Britijski plen v Egiptu.

London, 20. avg. — Vojni urad naznanja, da so Turki izgubili 9000 mož ali polovico svoje armade v bojih z britijskimi četami okrog Katije, istočno od Sueškega prekopa. Angleži so vplenili Turkom Kruppovo baterijo topov s 4000 granatami, 2300 pušk z enim milijonom nabojev, devet nemških strojnih pušk in trideset zabojev municije, 500 kamel, 100 konjev in veliko zalogo drugega bojnega materiala.

"Deutschland" je še doma?

Geneva, 19. avg. — Privatni telegram iz Berlina je sporočil, da je trgovska submarinka "Deutschland" srečno prišla iz Amerike v Bremen.

Uradno Berlin ne poroča ničesar o tem.

MEHIŠKE VESTI.

— Washington, 20. avg. — General Funston je svetoval vojnemu oddelku, da naj odpokliče Pershingovo vojaško ekspedicijo iz Mehike brez vsakega nadaljnjega odloga. To je bilo v soboto. Vlada pa previdno molči na ta Funstonov nasvet, kar znači, da vojni oddelček ne razpolaga s Pershingovo ekspedicijo, temveč administracijo. Takaj so mnenja, da se je Funstonovo priporočilo, ki je prišlo takoj v javnost, porodilo v vojnem oddelku, ki se pripravlja za odpoklic ekspedicije. Vojni oddelček bo predložil svoje priporočilo mehiško-ameriški mirovni komisiji, češ da ameriško vojaštvo v Mehiki nima več pomena in da je najboljšje, da se umakne čez mejo. Pershing itak nima nobenega posla, kajti zasledovanje Ville mu

je prepovedano s tem, da se ne sme prosto gibati na nobeno stran svoje črte.

— El Paso, 20. avg. — Vest, da je general Funston priporočal umaknitev ameriških čet iz Mehike, je tukaj obudila veliko veselje v Juarezu. General Gabriel Gaviro, ki poveljuje Carranzini armadi, je izjavil, da odhod Pershingove armade iz Mehike bo odstranil "največji oblak iz mehiškega ozračja".

— El Paso, 20. avg. — Iz Juareza poročajo, da je mehiška vlada odredila karanteno proti ameriškim parnikom v vseh mehiških lukah v svrhu, da zabrani otroško paralizno v Mehiki.

Ameriške vesti.

(Nadaljevanje iz prve strani)

St. Louis, Mo., 20. avgusta. — Člani teozofične družbe v St. Louisu so pričeli gibanje, da rešijo Elston Ceotta v Murphysboro, Ill., večal. Člani pravijo, če bo obešen bo njegov duh vplival na druge, da postanejo tudi morilec. Pred enim letom je guverner Dunne odredil, da se izvršitev smrtne kazni odloži, ker noče dovoliti šerifu v Murphysboro, da bi morišče spremenil v gledališče, v katerem zijalasti in brutalni ljudje pasejo radovednost in se radujejo nad mukami obsojenca.

Amite City, La., 18. avgusta. — Sodnik Ellis ni hotel dovoliti poročstva S. E. Brownu, županu v Roselandu, La., mestnemu maršalu A. Germanyju in Murray Sharkeyju, ki so obtoženi, da so umorili Alfonza Watsona, bivšega maršala v Roselandu.

Seneca, Ill., 20. avgusta. — Na Big Four železnici se je zrušil mostni obok, ko sta bila lokomotiva in tender na drugi strani oboka. Stirje tovrni vozovi so padli v reko, dva osebna vozova in trije tovorni vozovi so ostali še na progi. Reka Illinois je na mestu, kjer se je dogodila nesreča globoka 20 čevljev.

Vzelo bo dva tedna, da zgradijo provizorični obok in dovrše zvezo s Seneco.

Chicago, Ill., 20. avgusta. — V kleti 2954 W. Madison St. je eksplozija plin, ki je prihajal iz vodnega kanala s tako silo, da je zrušil hišno pročelje. Poškodbe sta dobila Ana Seider in Jožef Bednar.

Elyria, O., 20. avgusta. — Walton Lee Co. je svojim prodajalcem, da prodajajo led le stalnim odjemalcem. Ta odredba je tako razkačila prebivalce na West High-tau, da bi bili linčali razvažalec ledu, ako mu ni pravočasno prišla policija na pomoč.

Lima, O., 20. avgusta. — Velik požar je uničil šest poslopij ob reki Ottawa. Zgorelo je tudi enajst konj. Škode je 25.000.

Canton, O., 20. avgusta. — Na progi Baltimore & Ohio železnice so našli mrtvega neznanca. Na glavi je imel težke poškodbe in obe nogi odrezani pod kolonom. Neznavec je pet čevljev in deset paleev visok, 165 funtov težak in star okoli 25 let. Oči so nalahno modre in lasje so konstantne barve. Pri njem v žepu so našli le glavnik.

Lorain, O., 20. avgusta. — Herman Miller, star 25 let, ki ga je vdaril prejšnji teden avtomobil, je umrl za dobljenimi poškodbami. Aleksandra Maksa, ki je kofiral avtomobil, zdaj drži policija.

Springfield, O., 20. avgusta. — Eksplozija smodnika v tukajšnji tovarni za smodnik je povzročila veliko paniko. Kljub temu, da je bila eksplozija tako silna, da so jo občutili v bližnjih mestecih, ni bil nihče ranjen.

South Bend, Ind., 20. avgusta. — Prodajalec in producent mleka bodo še ta teden obdržali skupno konferenco, da se dogovorijo glede cen za mleko. Producenti hočejo povišati ceno pri galoni mleka od 15c na 18c.

Naj končajo pogajanja kakor hočejo, konzumenti bodo plačali troške.

Seattle, Wash., 20. avgusta. — V prvem tednu avgusta je bilo odposlanih iz luk v tej državi 20.831 svežnjev bombaža. Država

Washington zavzema zdaj drugo mesto v Združenih državah pri razpošiljanju bombaža.

San Francisco, Cal., 20. avg. — Oregoni kapitalisti so kupili tovarno za volneno sukno v Marysville, ki je bila zaprta pred sedemnajstimi leti. Tovarna bo obratovala pod imenom Marysville Woolen Mills Company.

Indianapolis, Ind., 20. avgusta. — 18letni Ralph Chambers je prišel ponoči domov. Njegov brat Earl je slišal šum, pa je vstal, misleč, da sili tat v hišo. Ko pride pred vrata, zagleda v temi človeka, ki hoče prižgati vžgalico. Ne da bi vprašal, kdo je, sune tuja z nožem. Tujec je padel na tla in šele sedaj se je zasvetilo Earlu v glavi, da je mogoče zabodel brata.

Ralph zdaj leži nevarno ranjen v bolnišnici, Earla je pa vzela policija pod svoje varstvo.

Evansville, Ind., 20. avgusta. — Tukaj razsaja legar in lokalne oblasti se trudijo, da bi zatrla epidemio bolezni.

Watts, Cal., 20. avgusta. — Sebastian Riechhammer je ustrelil svojo ženo in devetletno hčerko Ano. Po izvršenem zločinu je ustrelil še sebe. Spor v družini je povzročil umor in samomor.

Lima, O., 20. avgusta. — Luna je razlivala svojo blede svetlobo, ko je mrs. Owen Ridenourjeva stopila na dvorišče in videla, da njen mož visi na drevesu. Skočila je v kuhinjo po nož in prerezala vrvice. Zdravniki izjavljajo, da Ridenour okrevi.

Cody, Wyo., 20. avgusta. — Semkaj so pripeljali v bolnišnico Ned Fronta in Ed Jonesa, ki sta dobila težke poškodbe v boju z medvedom v Narodnem parku blizu hotela Lake. Jones je naletel na medveda, ko je hotel oplentiti zalogo. Medved se je obrnil proti njemu, ko je prišel Frost na pomoč. Zdel je oba dobro, predno je zbežal pred prihajajočimi turisti.

New York, 20. avgusta. — Javne ljudske kole bodo odprte še le 25. mesto 11. septembra. Zdravstveni komisar Emerson izjavlja, da je zavoljo otroške paralize ne mogoče odpreti šole za otroke pod šestnajstim letom pred 25. septembrom.

Pittsburgh, Pa., 20. avgusta. — Gustava A. Linka, znanega učenjaka na Carnegiejevem zavodu, je pilila klopotača, ko jo je kazal učencem in predaval o nji. Učenec se opazil kri na njegovem kazalu. Link ni hotel ostrašiti učencev, pa jim je rekel, da se je malo oprasnil. Ko je bilo predavanje končano, ki je trajalo pol ure, je Link občutil, da kajsi strup deluje. Takoj je storil vse, kar je treba storiti proti kačjemu piku. Poklicali so najboljšega zdravnika in naročili telefonično serum proti kačjemu strupu iz New Yorka. Bilo je prepozno, ko so dobili serum. Strup je tako razkrojil kri, da ni bilo več pomoči. Po 14 urah je Link umrl.

Link je vjel v svojemu življenju 1.214 strupenih kaš.

Philadelphia, Pa., 20. avgusta. — Detektiv Ernest Orty je ponesrečeno obstrlel policijskega sargentta Kleina na tilniku. Misli je, da je samokres prazen, pa je petelina napel in sprožil. Težko ranjenega so Kleina pripeljali v bolnišnico, in zdravniki so izjavili, da je Klein izgubil toliko krvi, da ga rešijo, če kdo da kri. Orty se je takoj ponudil in pretočili so iz njega v Kleina 22 unci krvi.

Zdravniki pravijo, da sedaj mogoče Klein ozdravi.

Glen Falls, N. Y., 20. avg. — Tukaj je umrla mrs. Mary Sage, mati desetih otrok, v starosti 106 let. Pet otrok je še živih.

Kako bodo letos izpadle volitve?
Volilna bitka je v polnem tiru in mnogi že zdaj delajo račune, kakšen bo njih izid.

V letu 1912 je Woodrow Wilson, demokrat, dobil 6.283.019 glasov; William H. Taft, republikanec 3.484.956; Theodore Roosevelt, progresovec, 4.119.504; Eugene V. Debs, socialist, 901.573; Eugene W. Chafin, prohibicionist, 207.928; A. E. Reiner, del. soc. 29.259. Wilson je imel 2.173.512 večine. Če primerjamo zanj odda-

Slovenska Narodna

Ustanovljena 9. aprila 1904



Podporna Jednota

Inkorp. 17. junija 1907 v drž. Illinois.

GLAVNI STAN: CHICAGO, ILLINOIS.

UPRAVNI ODESEK:

Predsednik: John Vogriš, box 214, LaSalle, Ill.
I. Podpredsednik: J. Bratkoviš, R. F. D. 4, b. 86, Girard, Kans.
II. Podpredsednik: Jožef Kuhelj, 9469 Ewing ave. S. Chicago, Ill.
Tajnik: John Verderbar, 2708 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
Telephone Lawndale 4635.

Blagajnik: Anton J. Terbovec, P. O. Box 1, Cicero, Ill.
Zapisnikar: John Molek, 4008 W. 31st St., Chicago, Ill.

NADSORNI ODESEK:

Jože Ambrožič, 351 box, Canonsburg, Pa.
Paul Berger, 741—1st St., La Salle, Ill.
F. S. Tauchar, 674 Abney Ave., Rock Springs, Wyo.

POROTNI ODESEK:

Anton Hrašt, 811 95th Ave., New Duluth, Minn.
Anton Peterlin, 6307 St. Clair Ave., Cleveland, O.
Jože Radišek, 679 box, Smithton, Pa.
Rudolf Pleteršek, 436 box, Bridgeville, Pa.
Albina Hočevar, 18 Beard ave., Detroit, Mich.

UREDNIK "PROSVETA"

Jože Zavertnik, 3019 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.

VRHOVNI IZDAVNIK:

F. J. Kern, M. D., 6202 St. Clair ave., Cleveland, Ohio.
Vse denarne zadeve in stvari, ki se tičeje glavnega urada, se majo pošiljati na gl. tajnika.

Pritožbe glede navedenega poslovanja na predsednika nadzornega odsaka Jože Ambrožiču.

Zadeve preprijave vsebine predsedniku porotnega odsaka, A. Hraštu.

Vse druge stvari, ki imajo stik s "Prosveto", izvenmali sprejembe naslovov uradnikov krajevnih društev pa "Prosveti", 3019 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.

ne glasove z glasovi Tafta in Roosevelta, je bil Wilson prekrtek za 141.441 glasov.

Na podlagi teh števil, si nekateri mučijo možgane in prerokujejo, kakšen bo izid volitev.

Zavedni delavci so prepričani, da urna socializma še ni prišla, ampak da šele prihaja, in za to se ne brigajo, kateri buržoaznih kandidatov zmaga pri jesenskih volitvah. Naloga zavednih delavcev je povsem druga. Znanstvi morajo propagando za socialistično stranko v vsako vas, da se številu socialističnih glasov podvoji. V kongresnih okrajih, v katerih je upanje, da zmaga socialistični kandidat, je treba razviti vse moči, da podležejo buržoazni kandidatje in da delavstvo dobi več pravih zastopnikov svojih interesov v kongresu.

SLUŽBO DOBI.

Išče se dobrega in izkušenega človeka, da vodi trgovino, v zadruzi z grocerijskim blagom. Jamčevine \$3000.00.

Ponudbe je treba poslati najkasneje do 29. avgusta 1916, na sledeči naslov:

ISAAC KARPETA,
Aurora, Minn.
Box 618. (21 — 26).

DELO DOBI.

Petindvajset viljarjev (squeeze) in na benč; kontraktno delo, stalno in dolgo trajajoče delo, nobenih sitnosti; dobri viljarji zaslužijo \$4.00 do \$5.00 dnevno. Pridite takoj pripravljeni za delati.

TERRE HAUTE
MALL & MFG. CO.
Terre Haute, Ind.
(2. week 8.—14. — 8.—26).

Naročite se na dnevnik "PROSVETA"

Najboljši slovenski dnevnik v Zd. državah. List prinaša dnevno dobro, podušljivo šlank, novice iz starega kraja in Amerike, sploh elega sveta, zanimive romane in zabavno čtivo.

Naročnina stane za celo leto \$3.00, pol leta \$1.50 za Zd. države. Za naročnika izven Zd. držav, izvenmali Canade, stane za celo leto \$4.50, za pol leta \$2.25. Ravnotako stane za celo leto \$4.50 in pol leta \$2.25 v mestu Chicago in So. Chicago.

Imena, naslove in naročnino pošiljajte na sledeči naslov: **UPRAVNIŠTVO "PROSVETA", 3019 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.**

Vse politne denarne nakaznice — Money Order, bančne draft šle se naj naslovi na "Prosveto" S. N. F. J. Ne rabite osebnih imen!

Naši zastopniki so društveni tajniki.

Vse nadaljnja pojamila daje drage volje upravništvo "Prosvete".

Imenitna primera.
Stražmojster (sreča na ulici ednoletnega prostovoljca v civilni obleki); Ali vas ni sram v taki obleki iti iz kasarne? Kakšen prirodozlovec ste! Ste li videli kdaj, da bi se metulj prelevil v gosenačo?

Gotova znamenja bolezni

ALI NE PREBAVLJATE DOBRO?

H. H. von Sehliek, slavnostni naradni zdravnik in tovarnar Bolgarskega Krnega Čaja, kateri je s stoletstolšč bolnimi v stalni zvezi in dobliva od onih, katerim je oBilgarski Krvni Čaj vrnil zdravje, cele kupe zahvalnih pisem Vam svetuje, da to bolezen najboljše in najhitreje odstranite z uživanjem Bolgarskega Krvnega Čaja.

Naš rojak Ivan Barnabič, P. O. Box 464 Moosup Conn., piše takole o tem čudovitem zdravilu:

"Jaz sem več kot štiri leta slabo prebavljaj, in sem poskusil vsakovrstna zdravila, pa vsa brez uspeha. Zatem sem začel rabiti Bolgarski Krvni Čaj. Danandnem sem se počutil boljše, zdaj imam izvrsten tek za vsako jed in lahko vršim svoje delo."

Eno veliko škatljo Bolgarskega Krvnega Čaja, ki traja za pet mesecev, pošljemo za en dolar kamorkoli:

Marvel Products Co.
8 MARVEL BLDG.
PITTSBURGH, PA.

Pripomba: Ako hočete pošljatev osiguriti, pošljite 10c več.

EMILE ZOLA:

DENAR.

Fideloviti M—k.

(Kladivarnica)

Nato se je poročilo zasukalo na bodočnost in naenkrat se je vsa stvar poveljala. Odprlo se je široko obzorje s celo vrsto mogočih podjetij. Posebno je bila naglašana "Generalna družba zedinjenih parnikov," ki jo ima roditi Univerzalna banka. Organizirati se ima družba s petdesetimi milijoni kapitala, ki mora monopolizirati vso plovo na Sredozemskem morju; ta družba se bo sindikalizirala iz dveh obstoječih parobrodskih družb, ki zdaj tekmujejo med seboj, namreč: Fenicijska, ki ima črto v Carigrad, Smirno in Trebizond čez Pir in Dardanele, in Mornarska družba s svojo črto do Aleksandrije čez Mesino in Sirijo. Razen teh se bodo pridružile tudi Kombarelska družba v Algerijo in Tunisom, Henrik Liotard v Algerijo potom Španske in Maroka, Bratje Ferad-Girad s črto v Italiji in obrežna mesta ob Jadranskem morju. Skratka: premagali bodo celo Sredozemsko morje in iz vseh teh družb in družbic bodo naredili eno samo veliko družbo. S pomočjo osredotočenega kapitala bodo gradili dobre parnike, kakršnim ne bo para v hitrosti in ugodnosti, pomnožili bodo plovo, ustanovili nova pristanišča in dosegli, da bo ves Orijent predmetje Marsela.

In kakšna bodočnost se obeta mogočnemu podjetju z dovršitvijo Sueškega prekopa! Lahko podaljša svoje črte v Indijo, Tonkin, na Kitajsko in Japonsko. Nikdar ni še imelo podjetje večje obsežnosti! Potem pride Turška narodna banka, s katero se je pečalo poročilo na dolgo in široko v vseh tehničnih podrobnostih, ki imajo zagotoviti trden obstanek. Na koncu pa pride Karmelska srebrovudniška družba pod patronatno Univerzalne banke, francoska družba s kapitalom dvajsetih milijonov. Kemiki so že preiskali vzorce dotične rude in našli v nji dober del srebra. Ali bolj kakor srebrna ruda bo vleklja starinska poezija svetih krajev, da bo deževal denar v debelih eurkih — kakor božanski sijaj, ki oslepi človeka... Sakard je posebno ljubil zadnjo frazo, zato jo je z velikim zadovoljstvom uvrstil v Hamelinovo poročilo.

Po končani napovedi gloriozne bodočnosti je poročilo priporočilo pomnožitev kapitala. Podvojiti se mora iz petindvajsetih na petdeset milijonov in sistem pomnožitve je tako enostaven, da ni nič bolj enostavnega na svetu in lahko ga zapopade vsak bedak: družba izda petdeset tisoč novih delnic in delničarji, ki že imajo petdeset tisoč originalnih deležev, jih rezervirajo delnice za delnico. Na ta način ne bo treba javne subskripcije. Edina razlika, je da nove delnice se naj izdajo po petsto in dvajset frankov, kar prinese milijon frankov premije in ta se pripíše k preostanku. Čisto pametno in pravično je, da trpijo delničarji nekaj majhnega davka, saj gre itak za njihovo korist. Vrhutega je le četrtnina delniške vrednosti s premijo vred na razpolago.

Vihar odobravanja je zavril po sobi, ko je Hamelin nehal s čitanjem. Poročilo je bilo imenitno in najmanjšega ugovora ni treba! Dagne-mont si je trebil nohte in ves čas med čitanjem se je zadovoljno smejal poslanec Huret je mižal in nagnjen nazaj na stolu, napol zaspan, je mislil, da je v zbornici; bankir Kolb se je zabaval z dolgo vrsto števk, ki jih je popisal na poli papirja pred seboj. Edini Sedil, velik radovednež in nevernež, si je želel nekaj pojasniti: Kaj bo z delnicami, katerih ne bodo vzeli delničarji, čeprav imajo pravico do njih? Ali jih obdrži družba na svoj račun, kar je seveda protizakonito in v sodelar je inkorporacija nepostavna, dokler niso prodani vsi deleži? Komu in kak način bo družba dala preostale delnice? Že ob prvem vprašanju tovarnarja se je zmrčilo Sakardovo čelo in markiz Bohain, ki je to opazil, je kratkotalo zavrnil Sedila s poveljnim glasom plemenitnika, da vse take malenkosti prepusti ravnanjstvu predsedniku in poslovojni družbi, ki sta dovolj sposobna, da rešita in uredita vse reči v prid vseh. To je zadostovalo in Sedil je molčal. Preostalo ni drugega kakor čestitke, ki so šle predsedniku na njegovem sijajnem poročilu in seja je bila zaključena. Ravnatelji so se razšli z radostnimi obrazy.

Delničarski zbor, ki se je vršil naslednji dan, je bila manifestacija, ki je ganila vse prisotnike. Vršil se je zopet v dvorani ulice Blanche, kjer je nedavno prej bankrotiral podjetnik javnega plesišča. Delničarji so posedli v dvorani in čakajoči predsednika so se razgovarjali o najnovejših novicah, ki so bile zelo ugodne: Minister Rogon, brat družbinega poslovođa, katerega vedno bolj napada naraščajoča opozicija v parlamentu, je pri volji simpatizirati z Univerzalno banko pod pogojem, če bo družbin organ "l'Esperance," bivši katoliški list, branil vlado. Neki poslanec na levi je ravno kar zagnal krik: "Drugi december je bil dan zločina!" in ta krik že odmeva po vsi Franciji; pristajali vlade pa morajo odgovoriti na ta krik z velikimi dejanji. Blizajoča se svetovna razstava v Parizu bo podeseterila trgovino. V Mehiki in drugod se obeta velik triumf, ki povzdigne francosko cesarstvo na obzorje najvišje slave in moči.

Nekaj delničarjev, ki so bili zbrani okrog Jantroja in Sabatinija, so se iz srea smejali, ko so obirali nekega drugega poslanca, kateri je predlagal v zbornici, da se naj uvede v Franciji rekrutiranje vojakov po načinu Prusije. Zbornica se je zelo zabavala. Ali je terorizem Prusije že tako oplašil nekatere glave po aferi z Dansko in valed protivnega vpliva, ki ga goji napram nam Italija po bitki pri Solferinu? — Govorica je pa hitro ponehala, ko se je pokazal v dvorani Hamelin v krogu ravnateljev. Sakard se je, kakor po navadi, izgubil v množici delničarjev in

bil je zadovoljen, da je iz svojega kota dajal znamenje za aplavz, ko je zbor soglasno in z velikim odobravanjem sprejel poročilo predsednika, ki se je končalo s priporočilom za podvojitev kapitala. Nadzornika Lavignir in Ruso sta poročala, da so računski pregledi in popolnoma v redu, kar spričujejo njuna podpis. Edini zbor delničarjev je imel moč pomnožiti glavnic in to je tudi storil, pijan navdušenja valed milijonov dobička, ki so se bližali v bodoči "Generalni družbi zedinjenih parnikov" in Turški narodni banki. Podvojitev kapitala je res potrebna, če hoče Univerzalna banka vresničiti vse te veličastne projekte. Pijanost v dvorani je pa še bolj podžigalo versko navdušenje, ko so slišali delničarji o Karmelski srebrovudniški družbi. In ko so delničarji z gromovitim aplavzom izrekli zaupnico in zahvalo predsedniku, glavnemu poslovođji družbe in ostalim aktivnim ravnateljem, so se razhajali v lepih sanjah o Karmelu, ki bo deževal denar iz svetih krajev v sijaju božanske glorioze...

Dva dni pozneje sta Hamelin in Sakard v spremstvu podpredsednika, viskonta Robin-Chargata, zopet obiskala notarja Lorena v ulici Sainte-Anne in dala vključiti pomnoženi kapital, prisegajoča, da so vse delnice prodane. V resnici je pa imela družba na roki tritisoč delnic, katerih ni maral nihče; te delnice so zopet zaplasi Sabatiniju, kot "največjemu delničarju," ki jih je plačal samo na papirju. Stara nepostavnost, zvižaja spekulativ, je bila s tem povečana. Univerzalna banka je imela v skrivnih predalih svojih blaginje kup preostalih delnic, ki so bile shranjene kot rezerva in namenjene za spekulativne boje, da jih vržejo na borzo, kadar pride čas.

Hamelin je sicer bil v skrbih zaradi tega nepostavnega početja, ali kljub temu je prepuštil vse finančne operacije Sakardu. Medtem je pa naletel na prvo srečo. Nenadoma mu je umrla stara teta in deset dni pozneje njen edini sin — oba je pobrala ena bolezen — in inženir je podedoval tristo tisoč frankov. Ko sta brat in sestra prejela denar, sta takoj sklenila plačati svoj delež v Univerzalni banki. Hamelin je imel petsto originalnih delnic in zdaj še petsto novih, torej tisoč delnic, na katerih je dolgoval brez premije sto inosemintrideset tisoč frankov. Sakard ni ugovarjal temu, ni jim pa razjasnil, kako bo on razpečal svoje lastne delnice.

"Oj ta nepričakovana dedščina je prvi kos sreče, ki nas je obiskala!" je vzkliknila Karolina napram Sakardu. "Zdaj verjamem, da Vi prinašate srečo. Moj brat ima trideset tisoč frankov letne plače in vse potne stroške povrnjene in zdaj nam pa pade še to zlato v naročje — najbrž zato, ker ga ne potrebujeva... Zdaj sva naenkrat bogata!"

Pogledala je Sakarda s hvalečnostjo v arcu, ki je že davno njegovo. Zaupala mu je vedno bolj in čim več utehe je našla v njemu. Tem bolj se je krlala njena stara ostrovidnost. Vzile temu je pa še bila odkritostna.

"Veste kaj, gospod Sakard, če bi bila jaz naredila ta denar, nikdar bi ga ne dala v Vaše podjetje! Ali denar je prišel od stare tete, katero nisem nikoli poznala in o kateri nisem nikdar sanjala; — skratka, denar je prišel, kakor da bi ga našla v zemlji, valed česar se mi ne zdi povsem pošten in skoraj se ga sramujem... Nič mi ni zanj, čeprav ga izgubim."

"Ravno narobe, gospa. Vaš denar bo zrasel v milijone. Nič na svetu bolje ne raste kakor ukraden denar... Počakajte še en teden in potem boste videli... boste videli, kako bo rasel!"

In res! Hamelin, ki je moral odložiti svoj povratak v Orijent, je s presenečenjem videl, da je naenkrat zrasla cena delnic na borzi. Po likvidaciji koncem meseca maja je cena narasla na sedemsto frankov. To je dobra posledica, ki se pojavi vselej s pomnožitvijo kapitala; Sakard je izvršil klasično potezo, da požene podjetje v roke napredka in da poskoči v galopu vrednost delnic na borzi. Razentega so pomagali novi projekti, ki jih je imela roditi Univerzalna banka. Po vsem Parizu so bili priplepljeni veliki, ručni plakati, ki so naznanjali prihajajočo eksplozijo karmelskih srebrnih rudnikov, in ti plakati so vlivali, kakor olje v ogenj, večjo pianost in strast po silnem dobičku in spekulaciji, ki je brez primere. Tla so bila pognojena z najfinejšim kompostom, katerega je razgrevaj nevzdržljiv nagon, nebrzdane želje po spekulaciji, kakršna napolni in zastrupi borzo vsakih dvajset let in ostavi le razvaline in kri. Že so vstajale dvomljive družbe kakor gobe po dežju; velike družbe so hitele za finančnim osvajanjem in sredi hrupne prosperitete je preplavljala ljudi silna mrzlica spekuliranja, pravi izbruh veselja in luksusa, kateremu je napovedala prihajajoča svetovna razstava največji blislagostanja. In v tem vrtnu splošnega hrepenenja in drvenja po bogastvu in uživanju, je brnela Univerzalna banka kakor velikanski stroj, čigar cilj je bil: privleči vse k sebi in streti vse, kar se upira. Stroj se je vrtel, da se je hotel razpočiti...

Ko je brat končno odšel nazaj v malo Azijo, je bila Karolina zopet sama s Sakardom, s katerim je nadaljevala, ozko, intimno življenje. Kljub temu, da je bila zdaj bogata in bogat je bil tudi Sakard, je obdržala gospodinjsvo v njegovem stanovanju in varčevala z rečmi, samo da je imel Sakard manj hišnih izdatkov. Edina pega na njenem smejočem obrazu je bil Viktor, o katerem je že zmiraj molčala pred njegovim očetom. Bolela jo je skrb, kako dolgo bo še priklivala to tajnost pred Sakardom. Na drugi strani so ji sporočili iz "Doma dela," da so skrajno nezadovoljni z dedkom, ki se ni mogel nikakor odvaditi svojih starih grehov. Šest mesecev je že preteklo, odkar je Viktor v zavodu, a še se ni pobiljal. Ali ga naj takega predstavi očetu? Ne! — Karolina je sklenila, da ne pove Sakardu ničesar, dokler se deček popolnoma ne izpremeni. Včasih je resnično trpela zaradi tega.

(Dalje sledi).

Razprave iz biologije.

Boris Zarnik.

(Nadaljevanje).

Da se pojavijo v zdravi stanici dve normalni mitoze, je treba Boveriju dveh momentov. Najprej mora delovati na normalno stanico, ki se baš počenja deliti, kakšodljiv vpliv, mehaničen ali kemičen, tako da preneha stanica s deljenjem; njen centrosom se je pač podvojil, isto tako tudi število kromosomov, a telo je ostalo nedeljeno. Drugi moment je potem kak vpliv, ki napoti tako dvomočno stanico, da se počne v drugič deliti. Ker ima taka stanica dva centrosoma, ki se pri početku nove delitve zopet podvojita, se mora razviti četverna mitoz, čije posledice so abnormalna porazdelitev kromosomov na štiri potomake stanice. Ako slučaj nanese, da je pri eni teh potomskih stanic baš kromosom, ki vodi deljenje, pomanjljivo zastopan, je dan temelj za razvoj tumorja. Od porazdelitve drugih kromosomskih kvalitet na tako stanico zavisiyo specifične lastnosti tumorja. Oba omenjena momenta sta eksperimentalno preizkušena. Pa tudi drugi momenti lahko novzročijo, da potomske stanice ne dobe normalne konfiguracije kromosomov. Kemični vplivi morejo privedi do tega, da gotovi kromosomi degenerirajo; zo to možnost govore poiskusi bastardacije pri morskih ježkih. Ali pa nastopijo asimetrične delitve stanice, kjer se nekateri kromosomi prepozno razdele, tako da pridejo samo še eno potomsko stanico, dočim druga stanica ne dobi ničesar od te kvalitete.

Da imajo stanice raka in drugih tumorjev res abnormalna števila kromosomov kažejo raziskavanja o velikosti jeder njihovih stanic. Velikost jedra stoji namreč vedno v gotovem razmerju s številom kromosomov in izraževanja so dogmala, da so jedra stanic tumorjev po velikosti različna od jeder staničevine, iz katere je vznikl tumor. Pa ne samo ta točka, vse citološke posebnosti, ki jih je opazovati pri staničah tumorjev, se najlepše ujemajo z Boverijevo teorijo, povsodi gre za pojave, kakor jih je opaziti v staničah plađu morakega ježka z abnormalnim številom kromosomov.

Število kromosomov pri človeku.

O številu kromosomov pri človeku imamo že večjo množico izkustev, vendar se zdi da rezultati do sedaj še niso popolnoma sigurni. Človeške stanice so namreč relativno jako majhne in ker je število kromosomov precej veliko, niti najlaže povečave ne zadostujejo za popolnoma jasno analizo. 16 kromosomov, Flemming jih je L. 1892 je Bardeleben trdil, da je našel leta 1897 24, Wilcox je našel brojeve 18 in 19. Duesberg je L. 1906 potrdil Flemmingov rezultat; opazoval je pri delitvi semensotvornih stanic 12 kromosomov, kar odgovarja broju 24 za druge telesne stanice; semenotvorne stanice imajo namreč vedno le polovično število, ker se v njih po dva in dva kromosoma spojata. Natančneje je L. 1910. preiskal Guyer razvoj človeškega semena. Našel je, da je normalno število kromosomov v telesnih staničah moža in semenskih prastanicah (spermatozonih) 22. V semensotvornih staničah (spermatoцитih) je opazoval po 12 kromosomov, ki se pri razvoju semena tako porazdele, da se 10 kromosomov razpolovi, dočim preideta 2 kromosoma nedeljena le v eno semensko stanico; razvijajo se torej dvojni spermatozoidi, z 10 in z 12 kromosomi. Ona dva kromosoma, ki se pri spermatoogenezi ne delita, sta torej spolna ali akcesorična kromosoma. Za ženske telesne stanice bi torej veljalo število 24, ker imajo toliko akcesoričnih kromosomov kakor moške. Zrelo jajce bi imelo 12 kromosomov; ako je oplodi spermij z 12 kromosomi, se razvije bitje, ki ima 12 in 12, 24 kromosomov, torej žensko dete, po oploditvi s spermijem, ki ima 10 kromosomov pa bitje z 12 in 12, 22 kromosomi, t. j. moško dete. Leta 1912 je pa Winiwarter priobčil jako vestne raziskave o razvoju človeškega semena. Nabrojil je v semenskih prastanicah 47 kromosomov. Pri spermatoogenezi se 46 kromosomov paroma spoji, a eden ostane osamljen in igra ulogo spolnega kromosoma, tako da nastopi v semenotvornih staničah 24 elementov. Razvijo se dvojni spermiji, 24 in 23 kromosomi, prvi določajo žen-

ski a drugi moški spol. Winiwarter je preiskal tudi ženske stanice in sicer jajčne prastanice nekega ženskega embriona; našel je tu 48 kromosomov. Po teh raziskavanjih ki napravljajo vtis, da so zelo zanesljive, bi imel človek torej v moškem spolu 47 a v ženskem 48 kromosomov. Sicer je gotovo jako čudno, da je Guyer našel za polovico manj kromosomov, morda je razliko med Guyerjem in Winiwarterjem tolmačiti tako, da so imeli pač njiju objekti res različno množino kromosomov. Guyer je namreč raziskaval stanice ameriškega zamorca, dočim je Winiwarter proučil spermatozozo pri Evropeu. Že dolgo je znano, da potoje pri konjski gliasti dve varieteti, ena z 2 a druga s 4 kromosomi, in jako verjetno je, da imajo tudi človeške rase različne množine kromosomov.

Pred kratkem je pa oglašal Američan Wieman, ki je brojil kromosome v raznih telesnih staničah človeka ter našel jako različne številke, v jetrih baje 34, v možganih 33, v konektivni staničevini 34, v nosni sluznici 38. Slike, ki jih priobčuje sicer niso posebno zanesljive, sicer je pa lahko mogoče, da se v poznejšem razvoju v telesnih staničah nekateri prvotno ločeni kromosomi združijo in potem seveda imponirajo kot en kromosom, kakor sem to jaz opazoval pri telesnih staničah nekega morskega polža. Potem bi se Weimano va opazovanja ujemala v Winiwarterjevimi in zi torej mi imeli svoje dedne lastnosti razdeljene na 24 oziroma 23 parov kromosomskih kvalitet.

(Konec prihodnjič.)

DRAGINJA.

Zmagonosna pot kapitalizma pričinja s tem, da z neizprosno tekmo v nizkih cenah potlači roko delca. Stroj omogoča izdelovanje blaga po tovarniškem načinu, pri čemer so stroški nižji nego pri ročnem izdelovanju. Železnice in parobrodni pa omogočajo cenen prevoz. Pri tem pa sili tekmovalne, da se nastavi prodane cene primerno lastnim stroškom, ki postajajo vedno nižji. Nekdaj je splošnost od tega imela koristi: mnogi porabni predmeti, ki so bili valed visokih cen poprej dostopni samo bogatinom, so postali tako poceni, da so si jih mogli omisliti tudi drugi. Seveda je bila ta prednost plačana z življensko izrečo brezmejno izkoriščanih delavcev, ki se jih je natlačilo v tovarne in pa s propadom rokodelcev. Če se je pa na to opozorilo narodne ekonomije, so leti zmajevali z ramami ter dokazovali, da "gospodarski napredek" zahteva prosto tekmovalne; žrtve pa se mora prenašati.

Hvalisano avobodno tekmovalne pa je navezadnje tudi kapitalistom postalo neprijetno. Boj v cenah je dovedel do tega, da se je končno omejilo dobičke in da so veliki tovarnarji gospodarsko uničili manjše. "Javno mnenje", ki je bilo globo pritožbam malih obrtnikov, se je z vso ljubeznijo zavzelo za pritožbe kapitalističnih podjetnikov. Saj je bilo javno mnenje še vselej vlačuga mogočnih in vplivnih. Ko je potem bila prizadeta še družba privilegiranih veleposestnikov v deželah evropske celine, je bilo konec hvalisanja avobodnega tekmovalnja. V Ameriki se je pričelo orati celino: stroj je omogočil ceneno proizvajanje, železnice in parobrodni pa so omogočili, da se je ceneno žito prodalo na evropskih trgih za slepo ceno. Veleposestniki, so se nahajali pred polomom.

Tako je v zadnji četrti 19. stoletja skoraj v vseh kapitalističnih državah nastala gospodarska politika, katere cilj je bil, preprečiti padanje cen. Predvsem je šlo za to, da se otežkoči tekmovalne inozemstva s carino na inozemsko blago. Carinsko varstvo pa so domaći proizvajalci kmalu izkoristili: sporazumeli so se, združili se v karteje in konvencije, da poženejo cene domačega blaga zopet navzgor. Carine pa so bogatili tudi držav. Valed tega je postala doba varstvenih carin obenem doba neprestanega naraščanja indirektnih davkov, ki so neznosno podražili mnoge predmete za množinsko uporabo. Ta način gospodarske politike je brezdvomno najvažnejši vzrok naraščanja blagovnih cen v zadnjih desetletjih. Tehnika neprestano napreduje ter povzroča, da padajo proizvajalni stroški, zlasti pri proizvajanju industrijalnega blaga. To pa ne pri-

de v korist odjemalcem, temveč velekapitalistom, ki umetno vladajo tržne cene na visoki in na ta način večajo svoj profit.

Ako so mali obrtniki upali, da bo naraščanje blagovnih cen zaževalo njih propadanje, so se krivno motili. Že davno so postali odvisni od veleindustrije, ker so potrebni, da kupujejo svoja proizvodna sredstva od tovarn. Če tehi proizvodnih sredstev — strojev in strojev kakor tudi surovin — določajo kartelirani tovarnarji ali trustjani. Nasproti temu zvišati cene svojih izdelkov, sicer izgubijo svoje odjemalce. Vrhutega pa jih draginja tih zvalnih poljedelkov tembolj izjedljuje blago od surovine porabnega predmeta v enem tu; koncentracija (osredotočitev) torej napreduje. Ravnotako kupovalci tembolj v velike blagovne založbe, ker le te lahko no bolj poceni prodajajo manjšim trgovcem. Visoke cene pastijo dandanes male obrtnike, ravnotako, kakor so jih pred leti upropastile nizke cene.

Temu pa se je pridružil še pojav: konec devetdesetih let pretečenega stoletja so prišli na računati tudi cene poljedelških izvodov in naraščajo trajno, "ameriška konkurenca", ki je upropastila evropsko poljedelstvo je že davno izgubila svoje grunte. Cene žita in mesa neprestano naraščajo na svetovnem trgu. Olo izredno bogate letine prikaže le mimogrede na trg. Prišlo je ko daleč, da se nezaodoto polva potrebe človeštva na živili. Temu pa ni tako, da bi človeštvo imelo možnosti za zadostno proizvajanje živil. Še je neznano mnogo rodovitne zemlje, ki čakuje pluga, še se lahko ogromno opmnoži plodovitost zemlje v turtnih državah. Ker pa kapitalisti grabijo prebogate dobičke, ne pa za otvoritev dotičnih področij, pa za pomnožitev proizvajanja kulturnih državah. Ob kapitalističnem proizvajanju namreč sicer merodajne koristi velikih mas temveč edino profit. Razmerje pomanjkanje, goni cene poljedelških proizvodov kvsi, ki postajajo naravnih razmer, temveč posledica kapitalistične anarhije.

Kakšna blaznost pa je v tem, cene živil na svetovnem trgu naraščajo in se vkljub temu v njih deželah, potom carin umetno viša cene! Če je kapitalizem v svoji lastni moči pospešil razvoj svetovnih proizvodnih moči in obenem z nizkimi cenami, ki so bile njegovo osvojevalno orodje, ustvaril krizi, je za postarajoč kapitalizem tendenca višanja cen in s tem ranja množice, znamenje propada. Delavci se morejo ubraniti drnje le na ta način, da svojo delno moč dražje prodajajo in da htevajo višjo plačo. Ravno temu pa se borijo kapitalisti, da se izvrstno organizirani, ne zato, da gonijo cene kvsi, temveč tudi zato, da tlačijo mendo. Velej torej tudi za delavce, združujejo svoje moči in s tem političnem polju izsilijo izpolnbo gospodarske politike in strokovnem polju spravijo more v soglasje s cenami. Končni tega boja pa mora biti odstranitev kapitalistične anarhije in izboljšanje.

Seveda.

Podčastnik: "Voli, noge me te metati, kot baletna plesalka, ko dobi večjo plačo."

Pameten vojak.

Za časa vojaških vaj v jeseni izdana v Nemčiji zapoved, da vsak vojak kaznuje na 14 dni ppora, kateri bi se drznili grozdje ali sadje v kakem vrta gradu. Nekoč zaloti neki vojakov — rezervista, ki prav hitel zobati grozdje.

"Ali vam ni znana generalna zapoved?"

"Da, gospod poročnik."

"Torej, da veste. Po končanju vaj boste sedeli 14 dni doma, da bi šli domov."

Po vajah razidejo se rezervisti samo našega kršitelja poveli, stnik zadržati, da bi ga dal zapovedi.

No vojak reče častniku: "Sim pokorno, oni vinogradi grozdje je moje."

"Zakaj pa niste tega takoj vedali?"

"Gospod poročnik, da bi tovariši vedeli, da so oni vinogradi, bi vsi navadili sanje, jim ne mogel ubraniti in tako ne imel kaj trgtati."